

این جا کسی به دنبال نتیجه نیست!

● زینب گلزاری

گزارشی از پژوهشکده‌ی دانش‌آموزی محمد بن زکریای رازی در آموزش و پرورش ناحیه‌ی یک شهری

ساعت‌ها، روزها و شب‌ها گروهی مشغول و در تلاش و تکاپو هستند تا سرانجام پروژه شکل می‌گیرد. دانش‌آموزان مشتاق و علاقه‌مند دست‌به‌کار می‌شوند. آموخته‌هایشان را مرور می‌کنند و به‌کار می‌بندند، تجربه کسب می‌کنند و فرضیه می‌نویسند و مقالات جدید را می‌یابند و گفت‌وگو می‌کنند. بحثشان ساعت‌ها به طول می‌انجامد. مریبان نیز تا پاسی از شب، پروژه را دنبال می‌کنند و آن‌ها نتایج به دست آمده را از طریق پست الکترونیکی به یکدیگر اطلاع می‌دهند و این گونه چند سال می‌گذرد...

پروژه به پایان می‌رسد و نتیجه این‌گونه ثبت می‌شود: «همه‌ی فرضیه‌ها نقض شدند؛ تمام!» و به همین راحتی، پرونده‌ی یک پروژه بسته می‌شود و دستان پژوهشگر آن‌ها فرضیه‌ی جدیدی را روی کاغذ ثبت می‌کند تا آغازی برای یک پروژه‌ی دیگر باشد. این جا «پژوهشکده‌ی دانش‌آموزی محمد بن زکریای رازی» آموزش و پرورش ناحیه‌ی یک شهرری است. **رستگار نسب**، مسئول این پژوهشکده، اعتقادات جالبی دارد. او تمام تلاش خود را صرف این می‌کند که دانش‌آموزان آموخته‌هایشان را تجربه کنند و به‌کار ببندند. با آموزش مستقیم میانه‌ی خوبی ندارد و اگر هم روزی سخن از آموزش به میان آورد، تا آن‌جا پیش می‌رود که دانش‌آموز پروژه‌اش را پیش برد.

از لابه‌لای خاطراتش، خاطره‌ی «مسابقه‌ی مجازی نجوم» را ثبت می‌کنم؛ زمانی که به عنوان یک مرکز پژوهشی، ۱۳۰ منبع در سایت معرفی کردند. این منابع ترکیبی از ترجمه‌ی مقالات و تحقیقات پروژه‌ای دانش‌آموزان پژوهشگاه بود؛ تحقیقاتی که شاید نتیجه‌ای برایشان ثبت نشده بود. برای آن‌ها مهم فرایند پژوهش بود. پروژه‌ی «رصد هلال ماه» هم به عنوان منبع مطالعاتی این مسابقه مجازی ثبت شده بود؛ پروژه‌ای که در آن هرگز هلال ماه رصد نشد، اما ارزش آن با یک پروژه‌ی دقیق تحقیقاتی، برابری می‌کرد. منابع این مسابقه‌ی مجازی، همه توسط دانش‌آموزان و مریبان آن‌ها تولید شده‌اند؛ همه مستند و علمی. مسئول پژوهشکده سخن زیبایی می‌گوید: «ما به نصف صفحه‌ی گزارش سالانه‌ی خود عشق می‌ورزیم، چون تولید و کار خودمان است.»

رستگار نسب از پروژه‌ی پاک‌سازی خاک‌های آلوده به نفت سخن می‌گوید: «برای این پروژه یک‌سال‌ونیم کار کردیم. در حقیقت با مرکز تحقیقات نفت کشور، همکاری می‌کردیم. دانش‌آموز پژوهشگاه در کنار فوق‌دکترای شیمی و زیست باهم کار می‌کردند و پس از بحث به نتیجه می‌رسیدند. دریافت گواهی شرکت در این پروژه برایمان بسیار گوارا بود، چون نتیجه‌ی مشارکت در تولید علمی محسوب می‌شد.»

رستگار نسب، مسئول پژوهشکده دانش‌آموزی رازی

**دانش‌آموزان سؤالات خود را از طریق
پست الکترونیکی در ساعات متفاوت
روز می‌پرسند و تعامل و ارتباط اعضای
این پژوهشگاه هرگز قطع نمی‌شود**

نگرانی از پیمال شدن حق و حقوق ایده‌های دانش‌آموزانش را به سادگی می‌توانستم در بیانش احساس کنم. می‌گوید: «دانش‌آموزان ما به حمایت نیاز دارند. این پژوهشگاه را به عنوان مرکز مستقل علمی نمی‌شناسند. کسی به ایده‌های ارزشمند و پژوهش‌های چند دانش‌آموز توجهی نمی‌کند. ما این‌گونه خودمان را توجیه می‌کنیم که توانستیم در حل یک مشکل کشور اثر گذار باشیم، در حالی که می‌دانیم این فکر و ایده بعدها به یک کار بزرگ‌تر تبدیل می‌شود و آن‌جا دیگر نامی از دانش‌آموز که روزی نخستین بار این ایده را پرورانده است، نیست.»

سایت رایانه‌ی پژوهشگاه با ۱۰ رایانه‌ی متصل به اینترنت پرسرعت، توجه مرا به خود جلب می‌کند. این‌جا قلب تبادل اطلاعات پژوهش‌های دانش‌آموزی در پروژه‌های جهانی است. یک استاد راهنما در ترجمه‌ی متن پست‌های الکترونیک که از کشورهای گوناگون می‌رسد، دانش‌آموزان را یاری می‌کند. اخبار و اطلاعات مهم در این‌جا ترجمه و روی سایت گذاشته می‌شوند.

دانش‌آموزان سؤالات خود را از طریق پست الکترونیکی در ساعات متفاوت روز می‌پرسند و تعامل و ارتباط اعضای این پژوهشگاه هرگز قطع نمی‌شود. معلمان تجربه‌های خود را از همین طریق در اختیار یکدیگر می‌گذارند و سؤالاتشان را از هم می‌پرسند. ارتباط دانش‌آموزان و معلمان با مسئول پژوهشگاه به سادگی از همین طریق برقرار می‌شود. خیلی وقت‌ها دانش‌آموزان مطلب جالبی در مورد پژوهش خود می‌یابند و آن را برای مسئول پژوهشگاه می‌فرستند. یا حتی معنای واژه‌ای را که برایشان مبهم است، از او می‌پرسند.

رستگار نسب در مورد پروژه‌های جهانی می‌گوید: «ما برای ارتباطاتمان یک معلم زبان داریم. ایشان مسئول ارتباطات ما با کشورهای دیگر است. نامه‌های الکترونیک رسیده را بررسی و اطلاعات و داده‌ها را ارسال می‌کند. سیستم پست الکترونیکی در این پژوهشگاه خیلی مؤثر عمل می‌کند. ما با خیلی از معلمان و استادان از همین طریق صحبت می‌کنیم و نظراتمان را انتقال می‌دهیم. با بسیاری از دانشگاه‌های دنیا و بخش پژوهش‌های دانش‌آموزی آن‌ها ارتباط داریم. در پروژه‌های آن‌ها شرکت می‌کنیم و با آن‌ها تعامل خوبی داریم.»

دانش‌آموزان این پژوهشگاه، ایده‌های پژوهشی خود را از مشکلات محیط پیرامونشان می‌گیرند و با کمک معلمان خود، آن‌ها را هدایت می‌کنند. این‌گونه پروژه تعریف می‌شود و بعد روزها و شب‌ها صبوری و تلاش...

